

12. Тридцять українських поетес. Антологія / Упоряд. Л. Міщенко. — К. : Рад. письменник, 1968. — 296 с. — (Серія: “Бібліотека поета”).

13. Франко І. З остатніх десятиліть XIX віку / Іван Франко. Зібрання творів : У 50 т. [ред. колег.: М. Бернштейн та ін.]. — Київ : Наукова думка, 1984. — Т. 41. — С. 471—529.

14. Яремчук І. Під знаком вогню : Генетичний контекст та естетична природа поезії УПА : [монографія] / Ірина Яремчук. — Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2006. — 212 с.

УДК 821.161.2–3 Багрянний

О. О. Шапошникова

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Романи І. Багряного : між публіцистичністю і художністю

Шапошникова О. О. Романи І. Багряного: між публіцистичністю і художністю. У статті досліджується особливість кореляції художнього й публіцистичного начал у романному доробку І. Багряного. Публіцистична складова проявляється у рисах внутрішньої публіцистичності (певна тенденційність у характеротворенні, композиційний контраст, промовляючі імена і прізвища тощо), а також безпосередньо в публіцистичних відступах (у точках максимальної експресивної напруги). Загалом, публіцистична складова романів І. Багряного є лише одним з багатьох елементів у стилістичній мозаїці автора.

Ключові слова: *художність, публіцистичність, публіцистичний відступ, ліризм, образність, синкретизм.*

Шапошникова Е. А. Романы И. Багряного : между публицистичностью и художественностью. В статье исследуется особенность корреляции художественного и публицистического начал в романах И. Багряного. Публицистическая составляющая проявляется в чертах внутренней публицистичности (некоторая тенденциозность в характерах, композиционный контраст, «говорящие» имена и фамилии и др.), а также непосредственно в публицистических отступлениях (в точках максимального экспрессивного напряжения). В целом, публицистическая составляющая романов И. Багряного является лишь одним из многих элементов в стилистической мозаике автора.

Ключевые слова: *художественность, публицистичность, публицистическое отступление, лиризм, образность, синкретизм.*

Shaposhnikova O. O. Bahriany's novels: between journalistic and artistry. The article deals with the artistic and journalistic principles of Bahriany's novels works. Journalistic component is manifested in terms of internal publicistic (some bias in the character, composition contrast «speaking» names and surnames, etc.), as well as directly in journalistic deviations (in points of maximum expressive tension). Overall, journalistic part of Bahriany's novels is just one of many elements in the author's stylistic mosaic.

Keywords: *artistic, journalistic, polemical digression, lyricism, imagery, syncretism.*

Нині художня спадщина Івана Багряного поступово повертається до українського читача і розкривається перед ним у всій своїй багатогранності. Проте й до сьогодні нерідко «штамп політика» стоїть на заваді незаангажованої оцінки творчості письменника. Лише з часом приходиться до нас розуміння того, що художні твори письменника не підпадають під визначення «політичних агіток», «романів-памфлетів», «публіцистичних романів». Неупереджений погляд на творчу постать І. Багряного відкриває перш за все талановитого, харизматичного митця і проникливого художника слова, а вже другою чергою, — ідеолога, політика і публіциста.

Щодо співвідношення художності й публіцистичності у белетристиці І. Багряного у своїх розвідках висловили думки І. Дзюба [8], М. Балаклицький [6], І. Михайлин [13], М. Сподарець [14], Н. Колошук [12]; дослідженню форм синтезу ідейно-публіцистичного та образно-художнього начал присвячено дисертаційну роботу Н. Шаповаленко [15]. Проте, на жаль, на сьогодні ще ніхто об'єктивно не досліджував припущень критиків про перевагу публіцистики у художніх творах.

Мета дослідження — з'ясувати особливості творчої лабораторії І. Багряного, зокрема відносно кореляції художнього й публі-

цистичного начал у романному доробку, довести художній первень творчості автора.

Адекватна оцінка творчої спадщини І. Багряного щодо питомої ваги художнього і публіцистичного начал, якості й способу вираження публіцистичності в романному доробку є актуальною й концептуально важливою для розуміння творчої манери письменника, твори якого протягом двох десятиліть входять до програми середньої та вищої школи.

Наше дослідження художньої й публіцистичної складових має об'єктом романний доробок І. Багряного.

У різні епохи в історії світової й української літератури існували певні тенденції відносно співвідношення художнього й публіцистичного в художній літературі. Час від часу у ХХ ст. літературознавці, літературні критики припускали, що художня література майбутнього переродиться на художню публіцистику, принаймні, існували виразні тенденції зсуву на користь публіцистичного начала, зокрема, в літературі соцреалізму.

Нині, на початку ХХІ ст., більшість літературознавців схиляється до думки, вираженої І. Ільїним: передчуваючи можливість заміни художнього образу певним знаком, символом, він відзначав, що «над зовнішньою матерією має панувати образ; а над образом — промовляюча таїна» [10:115], наявність якої і є ознакою художності — неперехідної категорії літератури. Відчуття трансцендентного через інтерпретацію образів живить художню літературу і робить її такою, яку не можливо замінити вповні публіцистикою.

Аналізуючи художні твори письменника, слід завжди брати до уваги те, що І. Багряний мав чутливу, романтично окрилену душу мистця, він дебютував у юні роки як поет і художник (помітною є специфічна у цьому сенсі інтермедіальність його творів), залишаючись таким до кінця. Ось як він акцентував на цьому у своєму останньому прижиттєвому листі:

...моя душа від природи — це душа поета і мистця. А значить... не має панцира, та я це витримувати мушу. Мушу! Хто розуміє це слово?! Серце кожного поета і романтика мусить іти на Голгофу [3:24].

І. Багряний організував політичну партію (УРДП), заснував друковане видання («Українські вісті») не задля задоволення власних амбіцій, не через жагу до влади, а, перш за все, заради «краси відродження країни» — його боляче вражали катаклізми епохи, соці-

ально потворна дійсність в Україні. Тобто чинники прояву публіцистичного начала у творчості І. Багряного є експліцитними, вмотивованими суспільно-політичною ситуацією, а не імпліцитними — спричиненими психологічно.

Саме художня творчість була органічним вираженням натури І. Багряного, його «батьківщиною і силою», а публіцистична — талановитим виявом активного протистояння романтичної душі письменника неромантичній дійсності. Такий погляд репрезентує і вдумлива дослідниця творчості І. Багряного Н. Колошук: «Нинішній читач навряд чи знає щось конкретне про УРДП з її програмою, але це не завадить йому зрозуміти героїв художника. Швидше партія створювалася Багряним відповідно до переконань і моральних засад його героя — ідеального «я» письменника-людини, ніж навпаки. Він був митцем (тобто, у поширеному розумінні, людиною емоційно-вразливою, тонкою й чуйною), і політика була справою вимушеною, а не обраною за покликанням» [12:104].

Поетичний первень І. Багряного також помітив його сучасник, колега по перу А. Любченко: він навіть сумнівався, що поет здатний написати повість. Цією написаною-таки повістю (романом) стали «Тигролови».

Активні закиди щодо публіцистичності творів І. Багряного розпочалися саме після того, як він опинився в Німеччині і створив 1945 року УРДП. Із того часу, як І. Багряний розгорнув активну політичну діяльність і почав писати суто публіцистичні твори, його белетристику стали розглядати під певним, про-публіцистичним кутом зору. У ті ж роки письменник звернувся до великих епічних полотен, які, як відомо, апріорі сприяють безпосередньому виявленню публіцистичного начала. Саме таким, про-публіцистичним, було сприйняття у 1952 році роману «Сад Гетсиманський» В. Карповою: у І. Багряного «публіцист перемиг мистця, і тому художня вартість твору (роману «Сад Гетсиманський») від цього багато втратила» [10:280]. Відгуки У. Самчука на повоєнні твори його колеги (зокрема «Сад Гетсиманський») показують, наскільки стіна політичного нерозуміння заважала об'єктивній художній оцінці творів: «У Вашій книзі, по суті, немає ідеї, за винятком «ідеї» показати, як у Советському Союзі поводяться з людиною, що там варта людина, і взагалі, які там існують порядки» [10:147].

У літературних критиків і політичних опонентів був вагомий аргумент на користь публіцистичності романів І. Багряного — це їхня документальність і, відповідно, прямолинійність вираження авторської позиції. Однак, слід зважати на те, що в романах письменника мовлення оповідача і головного героя не є безпосереднім і точним описом реальності, а лише вибірковою репрезентацією «суб'єктивно сприйнятої дійсності», витвором своєї, паралельної реальності (сни і марення), і навряд чи така «реальність» може претендувати на назву «документ».

Наше дослідження публіцистичного начала в художній творчості І. Багряного корелює також із питанням приналежності автора до письменників-традиціоналістів, модерністів чи соцреалістів, оскільки в їхніх творах проблеми є переважно соціально детермінованими, — відповідно, ці тексти несуть потужний заряд публіцистичності, навіть не маючи в собі публіцистичних відступів. Погодимося з думкою Н. Колошук, яка стверджує, що поетика І. Багряного є гранично суб'єктивованою [12:9], зосередженою на внутрішній дійсності (а не на реалістичному побутописанні), відтак, публіцистичний струмінь його художніх творів значною мірою перекривається зображенням внутрішнього світу героїв. Усепроникний ліризм і глибокий психологізм рятують романи І. Багряного від надмірної публіцистичності, яку намагалися приписати йому політичні опоненти, заздрячи творчим успіхам і світовому визнанню письменника та намагаючись знецінити його досягнення у царині художньої літератури.

Ставимо питання не про наявність публіцистичного начала (а воно в тому чи іншому вигляді присутнє у більшості творів української літератури й не знижує їхньої художньої цінності), а саме про питому вагу публіцистичного у белетристиці, а також про характер публіцистичності — тобто про публіцистичність у негативному чи позитивному сенсі. Публіцистичність у позитивному розумінні — це позакон'юнктурне, незамовне порушення гострих (і водночас часто «вічних») соціальних, філософських, релігійних проблем. Прикладом негативної публіцистичності в українській літературі ХХ ст. можуть бути деякі програмові соцреалістичні твори, які нині можуть викликати хіба що науковий інтерес у істориків літератури.

Найчастіше твори з домінантою публіцистичності — романи-памфлети, публіци-

стичні романи — не витримують випробування часом (і навіть не потребують повторного прочитання): занадто прямолінійно, навмисне вломлюється в них публіцистика в художню тканину. Проте декотрим творам із переважанням публіцистики щастить більше, і вони отримують «вічне життя» — якщо талант автора інтуїтивно виявив найзначущіші (й реактуалізовані в часі) проблеми суспільства та приховав їх за образною формою, наприклад, за допомогою уособлень, метафор, алегорій тощо. Серед таких — «Мандри Гулівера» Джонатана Свіфта. У І. Багряного — це, наприклад, твір у творі «Маруся Богуславка» — в одноіменному романі. Отже, міра і якість публіцистичності творів — це й проблема їхньої рецепції у часовій перспективі: твори письменника, які містять в собі потужний потенціал інтерпретацій, викликають інтерес і через півстоліття після їхнього написання.

Довге життя табірній прозі І. Багряного (романи «Тигролови», «Сад Гетсиманський», «Людина біжить над прірвою») дає також екзистенціалістська складова цих творів, виявлена в зображенні поведінки людини в межовій ситуації (хоча й створеній за певної політичної системи). Із плином часу злободенне, гострополітичне (власне, публіцистичне) в табірній прозі сприймається читачем більше в ролі історіографічного джерела, проте майстерне зображення проявів суто людського у ситуації «віч-на-віч зі смертю» виводить твори на інший, більш високий мистецький рівень. Перевагу загальнолюдської, вічної проблематики над суспільно-політичною акцентовано автором самими назвами романів — «Сад Гетсиманський» (та використанням біблійних образів у тексті твору) й «Людина біжить над прірвою».

Романи І. Багряного ми не можемо назвати публіцистичними, оскільки публіцистика тут не пронизує всю художню тканину роману (як, наприклад, у публіцистичних романах Ю. Смолича), вона не домінує над сюжетом, образами, деталями, не вона веде оповідь. Сюжет романів І. Багряного рухається саме логікою розвитку образів, міфологем, а не логікою розвитку думки (як це відбувається у табірній прозі О. Солженіцина).

Нерідко ставлять знак рівняння між публіцистичністю й ідеологічністю. Проте романи І. Багряного не можна вважати й переважно ідеологічними. Ідеологічне у письменника настільки майстерно вплетене в художню тканину твору, в систему образів і міфоло-

гем, що стає цілком сприйнятним для пересічного читача, ніби той сам доходить висновків, до яких його підводить його автор.

Водночас, слід зазначити, що позаідеологічні дискурси — дискурс божевілья, віковий дискурс, дискурс материнства й батьківства, любовний та сексуальний дискурси, дискурси краси й потворності, творення й руйнації тощо — переважають у своїй сумі ідеологічний.

Окремо слід акцентувати увагу на способі вираження публіцистичного начала у творах Івана Багряного — у прихованій (образи-уособлення, композиційні прийоми, певна тенденційність у характеротворенні, «промовляючі» імена і прізвища персонажів тощо) чи прямій формі (публіцистичні відступи).

Отже, можемо говорити про:

- риси внутрішньої публіцистичності у певних творах І. Багряного,
- про засіб «імплантації» публіцистичного мовлення в тканину роману (публіцистичні відступи).

Риси внутрішньої публіцистичності творів І. Багряного вбачаємо передусім у порушенні злободенної проблематики, у певній тендеційності в характеротворенні, ідеологічній позиції персонажів, сатиричному спрямуванні образів.

Персонажі романів письменника часто виступають як носії певних ідей. Досить зазначити, що головний герой «Тигроловів», Григорій Многогрішний — це політичний в'язень, який втік із потягу, а його переслідувачі — чекісти. Проте таке протиставлення двох сил (Григорія Многогрішного й чекіста Медвина), наявність у романі «надзвичайного героя» — ознака не стільки тенденційності в характеротворенні, публіцистичності, скільки прояв неоромантичного стилю: контрастне протиставлення уособлень добра і зла, ідеалізовані персонажі, як відомо, притаманні творам неоромантиків, зрештою, — й міфологічним текстам.

Окрім того, ми не можемо постулювати, що замість живих людей у творах І. Багряного діють уособлені тези, стандартні «представники» певних штатних посад згідно із раніше відомим розкладом. Нерідко розкриваються несподівані грані характеру персонажів: наприклад, фашисти-італійці обеззброюються красою української жінки («Людина біжить над прірвою»); «Генеральна лінія» міста Нашого Людмила Богомазова піддається катарсисному впливу сценічної вистави; начальник НКВС Сазонов досить високо по-

цінює певні якості Петра Сміяна; злодюжки міста Нашого не чіпають талановиту акторку Аталю Дахно, перестрівши її вночі («Маруся Богуславка»). Немає підстав стверджувати, що у романах кожен характер виписано лише настільки, наскільки він показує закономірності поведінки тих чи інших груп суспільства. Тобто, поряд із узагальненим, притаманним багатством, письменник віддає належне й винятковому — це позбавляє образи фальшивості, відразливої плакатності.

Публіцистичність у творах І. Багряного проявляється також в особливих, публіцистичних принципах побудови романів, законах композиції, зокрема — на основі контрастів. Як уже помічено дослідниками, І. Багряний — майстер контрасту в провідних образах, наприклад: один їде в затишному купе, інший — в «поїзді-драконі», один потяг їде на захід, інший — на схід тощо.

Ознакою публіцистичності є й називання людей за політичними поглядами (наприклад, Добрия Романович («Маруся Богуславка»), використання іронічних за змістом прізвищ та прізвиськ — зі значенням «навпаки» (Многогрішний («Тигролови»), Соломон («Людина біжить над прірвою»), типізуючих імен (Наталка Сірківна — сучасна Наталка-Полтавка «Тигролови»).

Публіцистичною тональністю також забарвлено в романі «Маруся Богуславка» змалювання людських спільнот — військо під час маршу, фізкультурники, колгоспники, театральні глядачі.

Публіцистичний відступ у художніх творах І. Багряного несе в собі відбиток урочистості моменту «транслявання голосу автора». Чим менше таких публіцистичних відступів у творі, тим вагомішими стають ці прямі, недвозначні промови (чи внутрішні монологи) від автора з вуст головного героя (героїні). «Імплантований» у твір публіцистичний відступ активує увагу, добре запам'ятовується як логічний концентрат образних смислів художнього твору. Роздуми і узагальнення покликані розставити відповідні акценти і містять у собі яскраво виражені оцінки або заклики. Такі уривки не випадають із художньої тканини романів, не переходять у пласкі плакатні гасла — навіть у публіцистичних «вставках» мовлення письменника залишається впізнаваним, суто багряннівським, індивідуалізованим, інтимно-ширим.

Зважаючи на те, що І. Багряний насправді добре володів експресіоністсько-публіцистич-

ним стилем, слід віддати йому належне за те, що не зловживав цією здатністю, виявив беззаперечне почуття художнього смаку, прориваючись із глибин художності до берегів публіцистичності лише в поодиноких випадках — звертаючись до найбільючіших тем тогочасного життя. Дидактичність публіцистичних відступів чужа натурі письменника, як і будь-яке насильство у сфері мистецтва, — можливо, це ще одна з причин економічного використання такого прийому.

Дозованість використання публіцистичних відступів у романному доробку споріднює авторську манеру в цьому сенсі з публіцистичною манерою О. Гончара. Два-три публіцистичних відступи на роман, в точках екстремальної публіцистичної напруги, — норма і для І. Багряного, і для О. Гончара.

Виняток із цього правила — написаний 1943 року ще на теренах СРСР дебютний роман «Тигролови» (декотрі дослідники називають його повістю), найменший за обсягом, що становить проміжну ланку між поезією і великими епічними полотнами автора. Пройнятий ліричною тональністю, він не має у собі публіцистичних відступів, проте риси публіцистичності простежуються й виявляються в прихованій формі — це певна тенденційність у характеротворенні, контраст як композиційний засіб, смислова навантаженість імен і прізвищ тощо.

Яскравий приклад «імплантації» публіцистичного мовлення — полемічна репліка головної героїні роману «Маруся Богуславка» Аталей Дахно секретарю комсомольського осередку Павлу Гуку (приклад публіцистичного відступу соціально-політичного спрямування):

Для того щоб колись щасливо жили пара мільйонів дітей, скажемо, якихось там американських пролетарів, у дужках (які, до речі, пролетарі американські, їздять сьогодні авто власними і не знають навіть, що за їхнє майбутнє, за майбутнє їхніх дітей так дбають десь у заморській країні, в країні старців, і ми з вами недосипаємо й недоїдаємо!) — отже, щоб пара мільйонів майбутніх дітей американських пролетарів жили колись щасливо, треба щоб сьогодні десятки мільйонів дітей нашого народу, і ми з вами, мучились в злиднях, терпіли голод і холод і ходили босі й голі, наживали туберкульоз й передчасно вмирили. Де тут логіка? Боже мій! І хто тут ошуканець, мій мій товаришу!? [1:200].

Або зразок публіцистичного відступу — внутрішнього монологу Максима Колога,

головного героя, чия думка, безперечно, збігається із поглядом самого автора (приклад публіцистичного відступу філософського спрямування):

Ні, цей герой — це звичайна собі, сіренька, в лахміття вдягнена, заштовхана, стероризована, отака собі мізерна людина 20-го століття. Слабенька й змучена, непоказна й нічим не опанцерована, поставлена, однак, долею проти найбільших страхіть і почвар, які будь-коли існували під сонцем. Що проти них змії-гориничі! А серед них і найбільші страхіття — страхіття нищоти, масової підлоти, масової жорстокості й злоби, що стали разом гідрою мільйонноголовою, ще й опанцерованою в залізо. І от він протистоїть їм... Сірий, і буденний, і не героїчний на вигляд, немовби зацькована тваринка. Лише з гарячим, буремним серцем... З уперто зціпленими зубами... З очима, запаленими вогнем великої, нездійсненої мрії... [2:51].

Нечисленні публіцистичні відступи у романах Івана Багряного мають функцію узагальнення прикмет часу, і у своїй сумі дають соціальний переріз епохи; за художніми й публіцистичними характеристиками вони ідентичні до власне публіцистичних текстів Івана Багряного — і ті, й інші можна віднести до зразків художньої публіцистики.

Отже, не применшуючи значення публіцистичної складової художніх творів письменника, слід відзначити перевагу художнього начала в його белетристиці й поезії. Можемо констатувати органічність у художній творчості І. Багряного публіцистичного начала, проте воно є лише одним з елементів стилістичної мозаїки, який, разом із багатьма іншими, складає специфічний ідіостиль письменника.

Усепроникний ліризм, витончений психологізм, суб'єктивованість у зображенні подій врятовують художні твори І. Багряного від надмірної публіцистичності. Навіть у нечисленних публіцистичних відступах мовлення письменника залишається впізнаваним, суто багрянівським, індивідуалізованим, інтимно-ширим.

Підсумовуючи вищесказане, підкреслимо й те, що в прозі І. Багряного позаідеологічні дискурси, загальником яких є теми перемоги людського в людині й повсякчасної богоприсутності, у своїй сумі переважають дискурс ідеологічний (соціально-політичний). Своєю чергою, домінування позаідеологічних дискурсів, а також лірична, інтим-

но-щира, самобутня манера письма викликають довіру в неупередженого читача й до ідеологічної, а відповідно, публіцистичної складової творів.

Цікавим і доцільним вважаємо студювання в майбутньому проявів публіцистичності в поезії й драматургії І. Багрянного, а також художнього начала в корпусі публіцистичних праць.

Література

1. Багрянний І. Вибрані твори : у 2 т. Т. 1 / Іван Багрянний. — К. : Юніверс, 2006. — 582 с.
2. Багрянний І. Вибрані твори : у 2 т. Т. 2 / Іван Багрянний. — К. : Юніверс, 2006. — 704 с.
3. Багрянний І. Листування : у 2 т. Т. 1. 1946—1963 / Іван Багрянний. — К. : Смолоскип, 2002. — 705 с.
4. Багрянний І. Сад Гетсиманський / Іван Багрянний. — К. : Наук. думка, 2001. — 548 с.
5. Багрянний І. Тигролови / І. Багрянний. — Х. : Ранок, 2009. — 256 с.
6. Балаклицький М. «Нова релігійність» Івана Багрянного / Максим Балаклицький. — К. : Смолоскип, 2005. — 167 с.
7. Гришко В. І. Карби часу. Історія літератури, публіцистика, політика : у 2-х т. Т. 1. / В. І. Гришко. — К. : Смолоскип, 1999. — 865 с.
8. Дзюба І. Громадська снага і політична прозорливість Івана Багрянного / Іван Дзюба // Публіцистика : доповіді, статті, памфлети, рефлексії, есе / Іван Багрянний. — К., 1996. — 855 с. — С. 5—13.
9. Жулинський М. Іван Багрянний // Слово і час. — 1991. — № 10. — С. 7—13.
10. Ильин И. А. Что такое художественность / И. А. Ильин // Одинокий художник / И. А. Ильин. — М., 1993. — 348 с.
11. Карпова В. Іван Багрянний : «Сад Гетсиманський», роман / Валентина Карпова // Літ.-наук. зб. — 1962. — № 1. — С. 280—282.
12. Колошук Н. Іван Багрянний : доміанти творчості та проблеми вивчення : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Надія Колошук. — Луцьк : ПВД «Твердиня», 2010. — 104 с.
13. Михайлин І. Л. Концепція ленінізму в публіцистиці Івана Багрянного / І. Л. Михайлин // Вісн. Харк. нац. ун-ту. — 2006. — № 742 : Сер. Філологія. — Вип. 48. — С. 152—158.
14. Сподарець М. П. Іван Багрянний — письменник і громадянин (До дев'яносторіччя із дня народження) / М. П. Сподарець. — Х. : ХДУ, 1996. — 104 с.
15. Шаповаленко Н. Форми синтезу ідейно-публіцистичного і образно-художнього начал у творах І. Багрянного : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10. 01.08 — журналістика / Н. Шаповаленко. — К., 2007. — 18 с.

УДК 821.161.1-1 Чичибабин.09

Н. А. Никипелова

Фонд пам'яті Бориса Чичибабіна, г. Харків

«...город Пушкина, город Петра» в лирике Бориса Чичибабина

Нікіпелова Н. А. «...місто Пушкіна, місто Петра» в ліриці Бориса Чичибабіна. Обговорюється тема Пушкіна й Петербурга в ліриці Бориса Чичибабіна. Досліджуються зв'язки біографічного та історичного часу в жанровому різнообразії лірики поета. Проаналізовано інвективну і медитативну форми ліричного твору, що розкривають пушкінсько-петербурзьку тему як важливу складову поетичної творчості й долі Бориса Чичибабіна.

Ключові слова: *біографічний і історичний час, жанрова різноманітність, особистість поета, особистість царя.*

Никипелова Н. А. «...город Пушкина, город Петра» в лирике Бориса Чичибабина. Обсуждается тема Пушкина и Петербурга в лирике Бориса Чичибабина. Исследуются связи биографического и исторического времени в жанровом разнообразии лирики поэта. Проанализированы инвективная и медитативная формы лирического произведения, которые раскрывают пушкинско-петербургскую тему как важное слагаемое поэтического творчества и судьбы Бориса Чичибабина.

Ключевые слова: *биографическое и историческое время, жанровое разнообразие, личность поэта, личность царя.*